

REFERENCES

1. Pometun, O. I. (2018). Krytychne myslennia yak pedahohichniy fenomen [Critical thinking as a pedagogical phenomenon]. *Ukrainskyi pedahohichniy zhurnal* – Ukrainian Pedagogical Journal, 2, 33–40. [in Ukrainian].
2. Terno, S. O. (2012). Svit krytychnoho myslennia: obraz ta mimikriia [The world of critical thinking: image and mimicry].

- Istoriia v suchasni shkoli – History in the modern school, 7–8, 27–39. [in Ukrainian].
3. Shkvyr, O. V. (2019). Krytychne myslennia molodshykh shkoliariv: sutnist i osoblyvosti [Critical thinking of younger school-children: essence and features]. *Molod i rynok – Youth and the market*, 4, 27–32. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.09.2025 р.
Стаття прийнята до друку 20.09.2025 р.

УДК 378.4:629.7:658.788(4)

DOI: 10.33251/2522-1477-2025-14-93-103

РАДУЛ Сергій Григорович,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри професійної
та авіаційної мовної підготовки,
Українська державна льотна академія
e-mail: radul_sg@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0899-3719>

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНІХ АВІАЦІЙНИХ ФАХІВЦІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

***Анотація.** У статті проаналізовано європейський досвід професійної самореалізації майбутніх авіаційних фахівців у процесі фахової підготовки. Актуальність теми зумовлена зростанням вимог до авіаційної галузі, що визначаються стратегічними документами Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO) та Європейської авіаційної агенції (EASA), а також сучасними тенденціями цифрової трансформації, переходу до «зелених технологій», забезпечення сталого розвитку та безпеки польотів. Обґрунтовано необхідність формування у здобувачів вищої авіаційної освіти здатності до самостійного прийняття рішень, критичного мислення, інноваційної діяльності, міжкультурної комунікації та безперервного професійного розвитку, як умова їхньої успішної професійної самореалізації.*

На основі аналізу стратегічних документів, нормативних актів та освітніх програм провідних університетів Європи визначено тенденції модернізації професійної підготовки майбутніх авіаційних фахівців. Особливу увагу приділено впровадженню компетентнісного підходу, інтеграції теоретичного та практичного складників, розвитку дослідницьких і комунікативних навичок здобувачів освіти. Висвітлено досвід європейських університетів, що реалізують комплексні освітні програми, зорієнтовані на розвиток фахових компетентностей, професійної самореалізації та здатності до інновацій. Проаналізовано зміст освітніх компонентів, які формують критичне мислення, розвивають комунікативні навички, міжкультурну компетентність і здатності до професійного самоствердження.

Доведено, що успішна професійна самореалізація майбутніх авіаційних фахівців забезпечується поєднанням інноваційних методів навчання, активної участі студентів у міжнародних освітніх і наукових проектах, організації стажувань у

провідних авіакомпаніях та аеропортах. Узагальнення європейського досвіду дозволяє визначити напрями модернізації вітчизняної авіаційної освіти для впровадження науково-методичної системи професійної самореалізації майбутніх авіаційних фахівців.

Ключові слова: європейський досвід, авіаційна освіта, фахова підготовка, авіаційні фахівці, професійна самореалізація.

RADUL Serhiy,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Professional and
Aviation Language Training,

Ukrainian State Flight Academy

e-mail: radul_sg@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0899-3719>

EUROPEAN EXPERIENCE OF PROFESSIONAL SELF-REALISATION OF FUTURE AVIATION SPECIALISTS IN PROFESSIONAL TRAINING

Abstract. The article analyses the European experience of professional self-realisation of future aviation specialists in the process of professional training. The relevance of the topic is determined by the growing demands on the aviation industry, as defined by the strategic documents of the International Civil Aviation Organisation (ICAO) and the European Aviation Safety Agency (EASA), as well as current trends in digital transformation, the transition to «green technologies», ensuring sustainable development and flight safety. The necessity of developing the ability of higher aviation education seekers to make independent decisions, think critically, engage in innovative activities, communicate interculturally, and pursue continuous professional development as a condition for their successful professional self-realisation is substantiated.

Based on an analysis of strategic documents, regulations and educational programmes of leading European universities, key trends in the modernisation of professional training are traced. Particular attention is paid to the implementation of competence-based approach, the integration of theoretical and practical components, and the development of students' research and communication skills. The experience of European universities that implement comprehensive educational programmes focused on the development of professional competencies, professional self-realisation and the ability to innovate is defined. The content of educational components that form critical thinking, develop communication skills, intercultural competence and the ability to assert oneself professionally is analysed.

It is proven that the successful professional self-realisation of future aviation specialists is ensured by combination of innovative teaching methods, active participation of students in international educational and scientific projects, and the organisation of internships at leading airlines and airports. Synthesis of European experience allows us to identify areas for modernising domestic aviation education in order to implement a scientific and methodological system for the professional self-realisation of future aviation specialists.

Keywords: European experience, aviation education, professional training, aviation specialists, professional self-realisation.

Постановка проблеми. Сучасний європейський авіаційний простір ставить новітні вимоги до професійної підготовки фахівців, з-поміж яких першорядними є засвоєння інноваційних технологій управління авіаційними процесами, зорієнтованість на «зелені техно-

логії» й екологічно сталий розвиток, дотримання стандартів безпеки польотів. Нові вимоги зумовлюють потребу формування у майбутніх авіаційних фахівців здатності організовувати власну діяльність, приймати обґрунтовані рішення й реалізувати свій потенціал, тобто постає

питання їхньої професійної самореалізації.

Світова освітня спільнота вже на працювала значний досвід підготовки майбутніх авіаційних фахівців з урахуванням особливостей їхньої професійної діяльності в умовах високотехнологічного, динамічного середовища авіаційної галузі. Вивчення європейського досвіду дозволяє виокремити ефективні педагогічні моделі професійної підготовки й технології супроводу професійної самореалізації здобувачів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нові тенденції й перспективи розвитку авіаційної освіти в глобальному контексті регламентовано низкою міжнародних документів і масштабними міжнародними ініціативами. Зокрема, в Стратегічному плані Міжнародної організації цивільної авіації (ICAO Strategic Plan 2026–2050) окреслено довгострокові пріоритети сталого розвитку авіаційної галузі й орієнтири для модернізації професійної підготовки фахівців. Йдеться про поєднання пріоритетів безпеки, екологічної відповідальності та соціальної доступності авіаперевезень. В документі зацентовано на цифровій трансформації й розширенні глобальної мобільності, що потребує формування у здобувачів освіти здатності до інноваційної діяльності, міжкультурної комунікації та критичного осмислення складних виробничих процесів. Зорієнтованість на екологічно сталий розвиток передбачає включення до освітнього процесу дисциплін і модулів, спрямованих на засвоєння знань про «зелені технології», системи управління екологічними ризиками, культуру відповідального використання ресурсів [7].

Особливу увагу в Стратегічному плані приділено впровадженню нових типів високоавтоматизованих літальних апаратів. Цей процес потребує створення ефективних механізмів гарантування безпеки польотів, посилення захисту від

потенційних загроз, а також врахування зростаючих ризиків кіберзлочинності у сфері авіації. Окрім того, стратегічні пріоритети ICAO корелюють із глобальними цілями сталого розвитку, насамперед з переходом до використання чистих джерел енергії та зменшення негативного впливу авіаційної діяльності на довкілля. Отже, міжнародна авіаційна спільнота отримує унікальну можливість переформатувати фундаментальні засади функціонування галузі та забезпечити її екологічно орієнтований розвиток у майбутньому [7].

Оновлення, передбачені в ICAO Strategic Plan, кожні шість років, на наш погляд, забезпечать динамічний розвиток авіаційної галузі й потребують готовності студентів до навчання впродовж життя, розвитку здатності до професійного самовдосконалення, підготовку до успішної самореалізації в майбутній професійній діяльності. Отже, Стратегічний план ICAO (2026–2050) визначає орієнтири модернізації авіаційної освіти, що спрямовані на підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних до інновацій, екологічної відповідальності та професійної самореалізації в умовах глобальних трансформацій.

Авіаційну діяльність у країнах Європейського Союзу регулює Європейська авіаційна агенція (EASA, European Union Aviation Safety Agency) [5]. Агенція відповідає за встановлення та підтримання єдиних стандартів авіаційної безпеки для всіх держав-членів ЄС. Основними завданнями EASA є розробка нормативних актів і технічних стандартів для льотної придатності літальних апаратів і безпеки польотів. Окрім того, агенція здійснює сертифікацію літаків, аеропортів та авіаційних фахівців, а також нагляд за дотриманням встановлених стандартів. Завдяки діяльності EASA в ЄС підтримується високий рівень авіаційної

безпеки, що сприяє довірі пасажирів і стабільному розвитку авіаперевезень.

Важливим елементом регуляторної політики ЄС є ініціатива «Єдине європейське небо» (Single European Sky), спрямована на оптимізацію використання повітряного простору Європи. Її реалізація дозволяє зменшити затримки рейсів, скоротити витрати авіакомпаній та підвищити ефективність управління повітряним рухом. У рамках цієї ініціативи відбувається реформування системи управління повітряним рухом, що передбачає впровадження сучасних технологій, стандартизацію процедур та підвищення рівня координації між національними авіаційними адміністраціями. Окрім того, ініціатива сприяє зниженню впливу авіації на навколишнє середовище через оптимізацію маршрутів польотів і скорочення витрат палива.

Отже, врахування нормативних вимог, технічних стандартів і принципів ефективного використання повітряного простору у професійній підготовці майбутніх авіаційних фахівців сприятиме розвитку фахових компетентностей, критичного мислення, здатності до самостійного прийняття рішень у реальних умовах авіаційної діяльності, формуванню готовності студентів до професійної діяльності.

У вітчизняній і зарубіжній педагогічній науці з'являються ґрунтовні дослідження фахової підготовки майбутніх авіаційних фахівців за кордоном [1–3]. Для визначення перспективних напрямів професійної самореалізації здобувачів авіаційної освіти проаналізуємо їхній зміст.

Так, В. Акмалдінова аналізує тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців із транспортних технологій (на повітряному транспорті) у країнах – членах ЄС (Німеччина, Франція, Польща), США та Великобританії. Науковиця з-поміж характерних рис міжнародної авіаційної підготовки виокремлює інтеграцію теорії і практики, включення до

навчальних планів дисциплін профільного спрямування, акцентування на практиці та стажуванні як запоруці майбутнього працевлаштування, залучення практичних авіаційних фахівців до викладання. Зміст професійної підготовки фахівців із транспортних технологій (на повітряному транспорті), як зазначає дослідниця, визначається відповідними стандартами освіти, конкретизується освітньо-професійними програмами підготовки і передбачає застосування інноваційних проблемно зорієнтованих та електронних методів навчання, партнерство з роботодавцем, автономію закладів освіти й гнучкість освітнього процесу [1, с. 93–96].

Дослідження К. Воеводи [2] присвячене професійній підготовці фахівців з авіаційної безпеки в європейських регіональних навчальних центрах ICAO. Автор наголошує на необхідності застосування компетентнісного підходу, зорієнтованого не лише на передачу знань, але й на формування здатності діяти в умовах професійної невизначеності та високої відповідальності. Програми ICAO TRAINAIR та TRAINAIR PLUS, поширені в країнах ЄС, спрямовані на інтеграцію теоретичної підготовки з практичним моделюванням реальних ситуацій, це дає можливість майбутнім фахівцям розвинути професійні навички, вміннями міжособистісної взаємодії, необхідні для ефективної самореалізації. Аналіз досвіду європейських країн засвідчує важливість інституційної узгодженості між системою освіти й галузевими органами управління. Це створює сприятливі умови для професійної самореалізації випускників, оскільки їхня підготовка відповідає реальним вимогам роботодавців.

Важливе значення, на думку К. Воеводи, має матеріально-технічне забезпечення професійної підготовки майбутніх авіаційних фахівців. Сучасні тренажери, симуляційні комплекси та

інтерактивні програмні продукти, які широко застосовуються в регіональних центрах ІСАО, формують у здобувачів освіти впевненість у власних професійних можливостях, дозволяють відпрацьовувати дії в умовах, максимально наближених до реальних. Це підвищує якість підготовки й розширює можливості для особистісного та професійного самоствердження [2].

Отже, аналіз міжнародних стратегічних документів і наукових досліджень засвідчує актуальність вивчення європейського досвіду професійної самореалізації майбутніх авіаційних фахівців у фаховій підготовці.

Мета статті – проаналізувати європейський досвід професійної самореалізації майбутніх авіаційних фахівців та окреслити можливості його використання у вітчизняній авіаційній освіті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Професійна підготовка майбутніх авіаційних фахівців у кожній країні має особливості, зумовлені соціальними й економічними процесами, національною освітньою політикою держави, науково-дослідними розробками та їх упровадженням в авіаційній галузі. Дослідження особливостей фахової підготовки майбутніх авіаційних фахівців здійснено на підставі аналізу організації цього процесу в університетах країн Європи; окрім того, ураховано показники цих закладів вищої освіти протягом 2018–2025 рр. в Академічному рейтингу університетів світу ARWU (The Academic Ranking of World Universities) [4] і Всесвітньому рейтингу ранжування академічних предметів у галузі інженерії за напрямом «Транспортна наука і технології» (Global Ranking of Academic Subjects 2024, Engineering, Transportation Science & Technology) [6].

У процесі вивчення досвіду професійної самореалізації студентів у європейських країнах ми проаналізували офіційні сайти закладів вищої авіаційної

освіти з таких позицій: 1) наявність освітніх програм підготовки майбутніх авіаційних фахівців; 2) навчальні дисципліни з питань професійного саморозвитку; 3) питання професійної самореалізації в змісті фахових дисциплін; 4) залучення студентів до професійних заходів, активностей, актуалізація їхнього професійного самоздійснення в закладі освіти.

Європейські освітні системи демонструють високий рівень науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх авіаційних фахівців, акцентують на цілісному розвитку особистості, здатної до професійної самореалізації в умовах професійної підготовки.

Ризький технічний університет – глобальний освітній центр Латвії – входить до міжнародних рейтингів: QS World University Rankings, Times Higher Education (THE) University Rankings, QS Stars University Rating, а також до рейтингів сталого розвитку: Times Higher Education (THE) Impact Rankings, QS Sustainability Rankings та UI Green Metric Rankings. Підготовку фахівців університет здійснює з 1862 р. і донині є провідним закладом, який має потужний досвід у навчальних дослідженнях і розробленні освітніх програм підготовки авіаційних фахівців у регіоні та Європі. На факультеті цивільного та машинобудівного інжинірингу готують авіаційних фахівців на рівні бакалаврату, магістратури, докторантури (PhD) [8].

Навчальна програма «Авіаційний транспорт» надає знання, що відповідають вимогам державних стандартів вищої професійної освіти та міжнародних документів, які регулюють професії, пов'язані з повітряним транспортом. Програма забезпечує рівень знань, необхідний для виконання професійних обов'язків, визначених Міжнародною організацією цивільної авіації (International Civil Aviation Organization, ICAO) відповідно до

Регламенту Європейської Комісії (European Commission Regulation, EC) № 2042/2003. Обсяг та зміст навчальної програми відповідають вимогам, визначеним Європейським агентством з безпеки авіації (European Aviation Safety Agency, EASA), Агентством цивільної авіації (Civil Aviation Agency, CAA) Латвійської Республіки, Міністерством освіти і науки Латвійської Республіки, та професійному стандарту «Інженер з технічного обслуговування повітряних суден» (PS-127) зі спеціалізаціями інженер-механік з технічного обслуговування повітряних суден (2144-44) або інженер з авіоніки з технічного обслуговування повітряних суден (2152-08).

Метою навчальної програми «Авіаційний транспорт» є підготовка висококваліфікованих фахівців міжнародного рівня з інтегрованою професійною освітою другого рівня в галузі авіаційного транспорту, здатних виконувати технічне обслуговування механічного обладнання літаків, технічне обслуговування та ремонт механічного обладнання, агрегатів і вузлів, а також технічне обслуговування та ремонт електронного, радіоелектронного, електричного та електромеханічного обладнання, агрегатів і вузлів літаків. Необхідні знання, навички та компетенції, набуті під час навчання, дають можливість інженеру з технічного обслуговування авіаційного транспорту успішно інтегруватися на міжнародний ринок праці, брати участь у виконанні наукових досліджень, методичному оновленні та обслуговуванні інфраструктури авіаційного транспорту, а також продовжити навчання в магістратурі.

Аналіз професійної підготовки майбутніх авіаційних фахівців засвідчує, що значну роль відіграють освітні курси для розвитку соціально-психологічної компетентності, формуванням здатності до ефективної комунікації, критичного мислення та саморефлексії як чинників професійної самореалізації.

Курс DE0386 Соціальна психологія є обов'язковим у бакалаврській програмі. Студенти здобувають різні теоретичні, методологічні та концептуальні інструменти для соціальної взаємодії, мотивації професійної діяльності, самоактуалізації під час навчання (табл. 1).

Метою вивчення курсу є підвищення рівня соціально-психологічної культури студентів та їхня готовність до адекватної взаємодії у складних виробничих і міжособистісних ситуаціях. Завдання навчальної дисципліни полягають у розвитку здатності майбутніх фахівців аналізувати соціально-психологічні аспекти професійної взаємодії, здійснювати оцінку ситуацій і характеристик особистості, формувати навички самопізнання та самооцінки.

Очікуваними результатами опанування курсу є здатність здобувачів описувати й аналізувати соціально-психологічні явища; застосовувати набуті знання для вирішення професійних ситуацій; здійснювати психологічне спостереження й дослідницькі інтерв'ю; виконувати психологічну оцінку в реальних і змодельованих умовах авіаційної діяльності. Досягнення результатів забезпечується участю студентів у заняттях, аналізом кейсів, самостійною роботою, підготовкою презентацій, тренувальними вправами та практичними завданнями.

Система оцінювання ґрунтується на комплексному підході й передбачає аналіз тематичних досліджень та екзаменаційну роботу (20%), виконання самостійних завдань і презентацій (20%), участь у навчальних інтерв'ю та психологічних завданнях (20%), систематичне виконання тренувальних вправ (40%). Така структура дозволяє оцінити не лише теоретичну підготовленість, але й практичну здатність здобувачів до самостійного прийняття рішень, ефективної комунікації та психологічної стійкості для професійної самореалізації в авіаційній галузі.

Таблиця 1

Тематика й розподіл годин курсу «Соціальна психологія»
для майбутніх бакалаврів авіаційної галузі

Зміст	Денна та заочна форма навчання		Заочне навчання за сумісництвом	
	Контактні години	Самостійна робота	Контактні години	Самостійна робота
Предмет соціальної психології, зв'язок із соціологією, психологією, авіацією	2	2	1	2
Соціальна психологія інженерних застосувань у технічних галузях	2	2	1	2
Спостереження, тест та експеримент як методи дослідження в соціальній психології	5	3	1	6
Особистість соціально-психологічних характеристик різних парадигм	4	4	2	10
Я-концепція: процеси соціалізації та життєві сценарії	5	5	2	8
Соціальне сприйняття та соціальні атрибуції: дослідження, артефакти, закони, явища	4	6	2	8
Соціальний вплив висловлювання: соціальний тиск; слухняність; авторитет і фактори оточення	6	6	1	8
Психологія соціального лікування	4	4	2	8
Психологія великих груп (маси та натовпу)	4	4	2	6
Соціальна агресія, конфлікти та стрес	4	4	2	6
Разом	40	40	16	64

Курс *The English Language (DE0337)*, що викладається в Ризькому технічному університеті, забезпечує формування лінгвістичної та комунікативної компетентності, необхідної для успішної самореалізації в міжнародному авіаційному середовищі. Англійська мова як засіб комунікації у сфері цивільної авіації використовується не лише для професійного спілкування, а й для опрацювання технічної документації, інструкцій, мануалів і процедур безпеки.

Зміст курсу зорієнтований на розвиток спеціалізованих мовних умінь у контексті професійних завдань для вивчення технічної термінології, читання профільних текстів, складання ділового листування, підготовки резюме та тренування навичок проходження співбесіди. Практико зорієнтований підхід дозволяє студентам моделювати типові виробничі ситуації та випробовувати власні здіб-

ності в умовах, наближених до реального професійного середовища (табл. 2). Такий підхід сприяє інтеграції теоретичних знань і практичних навичок, формуванню впевненості у власних можливостях і готовності до майбутньої професійної діяльності.

Важливим аспектом є система оцінювання, яка поєднує тести, іспити, портфоліо письмових завдань, презентації та самостійні дослідження. Вона забезпечує багатовимірний контроль якості підготовки та стимулює студентів до систематичного самовдосконалення, що є невід'ємною умовою розвитку навичок критичного мислення, самоаналізу та здатності до професійного зростання. У такий спосіб курс сприяє формуванню внутрішньої мотивації до навчання впродовж життя, що відповідає сучасним вимогам авіаційної галузі та стратегічним орієнтирам міжнародних організацій.

Таблица 2

 Тематика й розподіл годин курсу «Англійська мова»
для майбутніх бакалаврів авіаційної галузі

Зміст	Денна та заочна форма навчання		Заочне навчання за сумісництвом	
	Контактні години	Самостійна робота	Контактні години	Самостійна робота
Угода про переговори. Читання звітів. План тексту; висновки. Обмін думками, що включає переговори	2	2	2	4
Читання посібників, інструкційних буклетів, технічних брошур, довідників, баз даних тощо	4	4	2	6
Текст за спеціальністю. Вступ до опису таблиць, діаграм та схем. Опис тенденцій та розвитку	4	4	2	9
Співбесіда. Трудовий договір. Заробітна плата, резюме та лист-заява, обмін інформацією щодо співбесід	4	4	2	7
Домашнє читання №1	4	4	2	8
Ергономіка, охорона праці та безпека праці. Аргументативне есе: структура та мова. Обмін думками з обговореннями	2	2	2	5
Текст за спеціальністю. Обговорення на основі тексту	14	14	2	13
Текст за спеціальністю. Обговорення на основі тексту. Тест на розуміння промовленого на слух (10–15 хв)	4	4	2	4
Тести	2	2	4	4
Разом	40	40	20	60

Отже, курс The English Language (DE0337) є засобом розвитку мовної компетентності, чинником формування професійної ідентичності майбутнього авіаційного фахівця, сприяє його інтеграції у глобальне професійне середовище та забезпечує підґрунтя для подальшої особистісної й професійної самореалізації.

Випускники факультету працюють у Латвії, країнах ЄС, США. Майбутні фахівці, які навчаються за програмою «Авіаційний транспорт», отримують сертифікат спеціаліста з технічного обслуговування авіаційного транспорту, що засвідчує відповідність їхніх компетенцій і навичок загальноєвропейським вимогам. Сертифікат визнається на міжнародному ринку праці.

Цінним для нашого дослідження є також досвід підготовки авіаційних фахівців у Технічному університеті

Брауншвейг (Німеччина). Професійна самореалізація студентів передбачена Концепцією розвитку людських ресурсів – документом, який містить важливу інформацію про початок академічної кар'єри, розвиток потенціалу студентської молоді та підтримку кар'єри на етапі професійного становлення майбутніх фахівців.

У межах цієї Концепції визначено стратегічні напрями для створення умов академічного та професійного становлення здобувачів освіти. Особлива увага приділяється розвитку дослідницьких і проєктних навичок студентів, їхній інтеграції у міждисциплінарні наукові спільноти та залученню до міжнародних освітніх і наукових програм. Такий підхід забезпечує формування у майбутніх авіаційних фахівців здатності до критичного мислення, самостійного прийняття рішень, реалізацію власної

освітньо-професійної траєкторії та відповідальності за результати діяльності.

В університеті організовано програми наставництва, індивідуального кар'єрного консультування і тренінгові курси, зорієнтовані на розвиток ключових компетентностей для самореалізації у професійному середовищі. Це сприяє не лише успішності в академічному навчанні, але й формуванню готовності до майбутнього працевлаштування, до активної участі у міжнародних авіаційних проектах.

У Технічному університеті Брауншвейг реалізується низка цільових програм для підтримки професійного розвитку студентів. Зокрема, *Mentoring-Programm* забезпечує індивідуальний супровід студентів і молодих науковців досвідченими фахівцями, що сприяє професійному самовизначенню та організації ефективної кар'єрної траєкторії. Програма *GradTUBS* зорієнтована на підготовку здобувачів до наукової діяльності, розвитку їхнього дослідницького потенціалу та інтеграції у міжнародні наукові мережі, що формує вміння працювати у високотехнологічному середовищі авіаційної галузі. Водночас *KarriereService* надає студентам і випускникам інструменти кар'єрного консультування, тренінги з пошуку роботи, розвитку навичок самопрезентації та побудови конкурентоспроможного професійного профілю.

Такі ініціативи, на наш погляд, формують цілісну систему підтримки, яка охоплює як академічний, так і професійно-практичний вимір становлення особистості майбутнього фахівця. Вони розвивають мобільність, креативність, здатність до безперервного професійного вдосконалення.

З огляду на предмет нашого дослідження цінною є організація у Технічному університеті Брауншвейг літньої школи *DLR_Uni_Summer_School* для майбутніх авіаційних фахівців. Цей

захід організовано у партнерстві з німецькими аерокосмічними університетами та Німецьким аерокосмічним центром (DLR). Студентам пропонується застосувати отримані теоретичні знання в практичних дослідницьких польотах і на симуляторах, систематично записувати й оцінювати дані, а також презентувати їх наприкінці заходу. Впродовж тижня майбутні авіаційні фахівці пройдуть стажування й будуть співпрацювати з інженерами, які супроводжуватимуть їх і надаватимуть професійні консультації.

Дослідницькі польоти проводяться на літаках Cessna F406 D-ILAB Інституту наведення польотів (IFF) Технічного університету Брауншвейга та Cessna 208B Grand Caravan Німецького аерокосмічного центру (DLR). Окрім того, студенти мають змогу відвідати лекції, дослідити матеріальну базу в дослідницькому аеропорту Брауншвейга. Важливим є те, що участь у літній школі передбачає міжнародний обмін для розвитку міжкультурної компетентності та навичок співпраці у командах. Отже, літня школа є освітньою платформою для формування готовності до професійної діяльності, організації навчання і реалізації проектів. Такі освітні ініціативи, на нашу думку, сприяють розвитку відповідальності, самостійності та здатності до професійного розвитку в процесі фахової підготовки майбутніх авіаційних фахівців.

У Технологічному університеті Дубліна студентів авіаційних спеціальностей запрошують до участі в дослідницькій спільноті для розробки інноваційних технологічних рішень, генерування наукових знань, а також активної професійної діяльності в Ірландії та за кордоном [9]. Стратегія університету пропонує набір із п'яти пріоритетів досліджень, узгоджених з Цілями сталого розвитку:

– культура, інновації та інклюзивність у суспільстві, що змінюється;

- здоров'я та благополуччя для процвітаючого суспільства;
- матеріали та технології для сталого розвитку;
- сталі продовольчі системи та захист навколишнього середовища;
- трансформаційні цифрові рішення.

У професійній підготовці майбутнім авіаційним фахівцям запропоновано курс *AVTE 3110 «Професійний розвиток»* (5 кредитів ECTS). Навчальна програма передбачає вивчення різноманітних аспектів професійного розвитку, зокрема безперервний професійний розвиток, організаційну та міжкультурну комунікацію, командну роботу, методи збору й аналізу даних. Особлива увага приділяється розвитку навичок самостійного аналізу, критичного мислення та здатності ефективно взаємодіяти у професійних командах.

Основними організаційними формами вивчення дисципліни є лекції і практичні заняття. Курс передбачає використання відеоматеріалів, вебресурсів та самостійну роботу студентів, що сприяє активному засвоєнню теоретичного матеріалу та розвитку практичних навичок. Важливою є практичний компонент курсу, який має на меті ознайомити студентів з реальними процесами професійного середовища, зокрема з технологіями працевлаштування, набору персоналу, оцінюванням ефективності діяльності, організацією командної роботи та плануванням професійної кар'єри, що сприяє професійній самореалізації здобувачів освіти в процесі їхньої фахової підготовки.

Отже, професійна самореалізація майбутніх авіаційних фахівців у процесі їхньої підготовки в закладах вищої освіти є результатом комплексної взаємодії освітніх, наукових і практичних стратегій, спрямованих на формування висококваліфікованого, мобільного та відповідального фахівця, здатного до

реалізації особистісного й професійного потенціалу, до ефективної діяльності в сучасному авіаційному середовищі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз європейського досвіду професійної самореалізації майбутніх авіаційних фахівців засвідчує, що у світовій освітній практиці напрацьовано ефективні моделі й технології підготовки кадрів для авіаційної галузі. Навчання студентів поєднує фундаментальну теоретичну базу з інтенсивною практичною діяльністю, використанням інноваційних методів навчання і залученням роботодавців до освітнього процесу. Особливого значення набувають стратегії, визначені міжнародними організаціями (ICAO, EASA), спрямовані на організацію безпеки, екологічної відповідальності та сталого розвитку авіаційного транспорту.

Характерними для європейських освітніх програм є зорієнтованість на розвиток професійної компетентності, інтеграція освітніх компонентів з практичною підготовкою, розвиток інноваційного мислення, управлінських і комунікативних навичок. Важливим для професійної самореалізації майбутніх авіаційних фахівців є організація стажувань у провідних авіаційних компаніях. Така діяльність не лише формує практичний досвід, а й створює умови для професійної мобільності та працевлаштування випускників. Вивчення досвіду й узагальнення змісту дисциплін у навчальних планах провідних європейських університетів сприяє впровадженню науково-методичної системи професійної самореалізації майбутніх авіаційних фахівців у вітчизняних закладах вищої освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Акмалдінова В. Є. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців із транспортних технологій (на повітряному транспорті) у зарубіжній освітній практиці. *Педагогіка формування творчої особис-*

тості у вищій і загальноосвітній школах. 2021. № 77(1). С. 92–97. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2021_77\(1\)_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2021_77(1)_18)

2. Воєвода К. В. Професійна підготовка фахівців з авіаційної безпеки в європейських регіональних навчальних центрах ІКАО. *Модернізація професійної підготовки майбутніх фахівців авіаційної галузі*: монографія за ред. Т. С. Плачинди. Кропивницький: «Поліум», 2020. С. 200–243. URL: https://dspace.sfa.org.ua/bitstream/123456789/1344/1/Voevoda_ICAO.pdf

3. Зеленська О. М., Марченко О. Г., Онипченко П. М., Кондра О. В. Англомова підготовки майбутніх вертольотчиків до ведення радіообміну. *Науковий вісник Льотної академії*. Серія: Педагогічні науки. 2021. Вип. 10. С. 160–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sbfasps_2021_10_24

4. Academic Ranking of World Universities 2025. URL: <http://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2025>

5. European Union Aviation Safety Agency. URL: <https://www.easa.europa.eu/en/the-agency/careers>

6. Global Ranking of Academic Subjects 2024. URL: <http://www.shanghairanking.com/methodology/gras/2024>

7. ICAO Strategic Plan 2026–2050. URL: <https://www.icao.int/sites/default/files/2025-02/ICAO-Strategic-Plan-2026-2050-V2.pdf>

8. Riga Technical University. URL: <https://www.rtu.lv/en>

9. Welcome to the CAO Hub at TU Dublin – Your undergraduate journey begins here. URL: <https://www.tudublin.ie/study/undergraduate/cao/>

REFERENCES

1. Akmal'dinova, V. Ye. (2021). Osoblyvosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv iz transportnykh tekhnolohii (na povitriannomu transporti) u zarubizhnii osvittii praktytsi [Features of professional training of future specialists in transport technologies (in air transport) in foreign educational practice]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*, 77(1), 92–

97. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2021_77\(1\)_18](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pfto_2021_77(1)_18) [in Ukrainian]

2. Voevoda, K. V. (2020). Profesiina pidhotovka fakhivtsiv z aviatsiinoi bezpeky v yevropeiskyykh rehionalnykh navchalnykh tsentrakh ICAO [Professional training of aviation security specialists in European regional ICAO training centers]. In T. S. Plachynda (Ed.), *Modernizatsiia profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv aviatsiinoi haluzi* [Modernization of professional training of future aviation specialists] (pp. 200–243). Retrieved from: https://dspace.sfa.org.ua/bitstream/123456789/1344/1/Voevoda_ICAO.pdf [in Ukrainian]

3. Zelenska, O. M., Marchenko, O. H., Onypchenko, P. M., & Kondra, O. V. (2021). Anhlomovna pidhotovka maibutnikh vertolotchykiv do vedennia radioobminu [English-language training of future helicopter pilots for conducting radio communication]. *Naukovyi visnyk Lotnoi akademii. Seriia: Pedahohichni nauky*, 10, 160–168. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sbfasps_2021_10_24 [in Ukrainian]

4. Academic Ranking of World Universities 2025. Retrieved from: <http://www.shanghairanking.com/rankings/arwu/2025> [in English]

5. European Union Aviation Safety Agency. Retrieved from: <https://www.easa.europa.eu/en/the-agency/careers> [in English]

6. Global Ranking of Academic Subjects 2024. Retrieved from: <http://www.shanghairanking.com/methodology/gras/2024> [in English]

7. ICAO Strategic Plan 2026–2050. Retrieved from: <https://www.icao.int/sites/default/files/2025-02/ICAO-Strategic-Plan-2026-2050-V2.pdf> [in English]

8. Riga Technical University. Retrieved from: <https://www.rtu.lv/en> [in English]

9. Welcome to the CAO Hub at TU Dublin – Your undergraduate journey begins here. Retrieved from: <https://www.tudublin.ie/study/undergraduate/cao/> [in English]

*Стаття надійшла до редакції 09.09.2025 р.
Стаття прийнята до друку 18.09.2025 р.*